



**UTAJÄRVEN
KULTTUURIPOLKU
UTAJÄRVI CULTURE TRAIL**



Kotiseutumuseon aitta ja venekatos | *Museum of Local History and Culture*

Uudistilalliset, kaskenpolttajat ja kalamiehet Limingasta, Oulujoen alajuoksulta ja Savosta saapuivat asuttamaan Utajärveä jo ennen 1500-luvun puoliväliä. Ensimmäiset heistä kohtasivat villin erämaan, mutta vähitellen eri puolille pitäjää alkoi syntyä kyliä, eritoten elämää ylläpitävien jokien varsiin.

Kirkon rakentamisen myötä Utajärven kylästä tuli koko kunnan keskus. Kylä oli pitäjän keskeisin, ja kulkuyhteyksiltään sopivin sijaitessaan Oulun ja Muhoksen tavoin Oulujoen eteläpuolella, lähellä Oulun ja Kajaanin välistä maantietä. Kirkkomatkoillaan ihmiset saattoivat hoitaa muitakin asioita, ja niin kirkon lähelle alkoi muodostua pieni mökkikylä eli taajama.

1800-luvun lopulle tultaessa Siiran maalla kirkon läheisyydessä asui useita torppareita ja mäkitupalaisia, ainakin pappilan renkiä, suntio, lukkari, nahkuri, suutari, seppä ja paikkakunnan poliisi. Siiran torpissa toimi muun muassa Utajärven ensimmäinen puhelinkeskus ja kunnan ainoa höyrymeijeri. Kirkkotien varrella edelleen seisovasta pienestä aitasta alkoi Jurvelinin eli nykyisen Kemilän suvun kauppatoiminta.

Torpparit saivat rakentaa itselleen asunnon, saunan, navetan ja tarpeellisen määrän muita pieniä rakennuksia sekä viljellä käyttöönsä saamaansa maata. Torppareita oli joka puolella pitäjää ja kirkonkylälläkin useilla tiloilla, mutta erityisesti käsityöläiset ja virkamiehet olivat keskittyneet juuri Siiran maalle.

Vuoden 1918 torpparilaki oikeutti torpparit ostamaan viljelemänsä maat ja rakentamansa rakennukset itselleen. Siiran torppareista tuli palstatilallisia 1920-luvun alussa. Samaan aikaan Postilan tilan mailla palstatilalliset aloittivat yritystoimintaansa muun muassa ravintolanpitäjinä, kauppiaina ja autoilijoina. Lisäksi Laitilan rannan lossipaikka sekä maantieliikenteen lisääntyminen siirsivät taajaan painopistettä etelämmäs. Rautatien rakentamisen myötä kuntakeskus laajeni yhä rautatieaseman ja siellä toimineen postitoimiston suuntaan.

Nyt Utajärven kirkonkylän kulttuurisiin ja historiallisiin kohteisiin voi tutustua kulkemalla kylän läpi pitkin Kulttuuripolkua. Polku alkaa keskustan kehittymisen kannalta keskeisestä kirkon seudusta. Matkan varrella se kertoo kulkijalle kylän tarinaa tuoden yhteen menneen ja nykyisen.



Kivipuisto | *The Geological Time Trail*

Farmers and fishers inhabited Utajärvi as early as middle of the 16th century. They came from Liminka, Savo and the downstream areas of the river Oulujoki encountering an untouched wilderness. Villages were developed at different locations in the area over time.

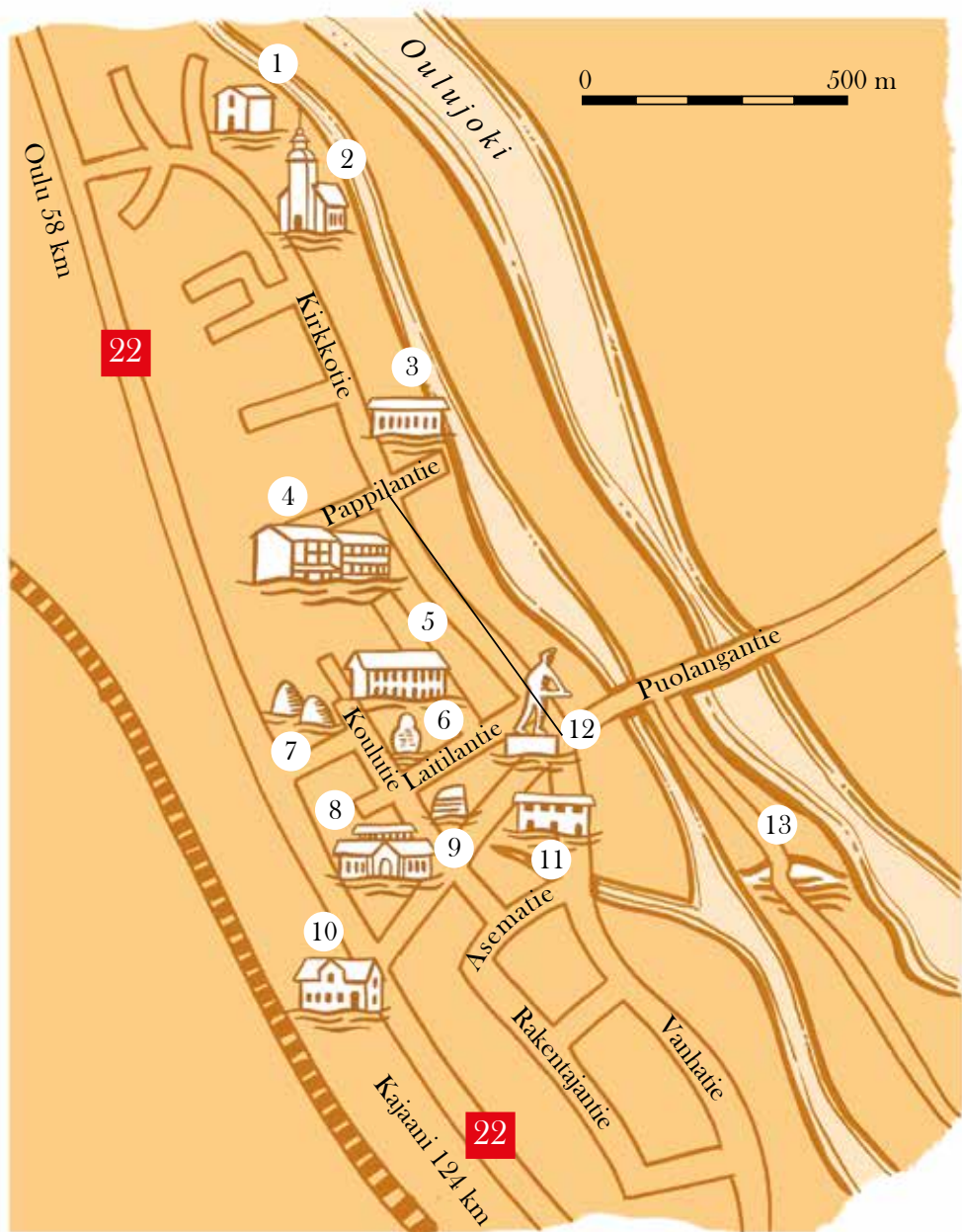
The church was built to the village of Utajärvi because of its central location by the road leading from Oulu to Kajaani. Later the village became the center of the whole municipality as church attracted also other facilities to the area.

Several crofters lived on the Siira area near the church. There lived a parish clerk and the verger, tanner, shoemaker, blacksmith and the local policeman. The first telephone exchange and the steam dairy of the municipality were also located in the crofts of Siira. Family Jurvelin started shopkeeping in a small storehouse that is still located on Kirkkotie street.

The crofters were allowed to build a housing, a sauna, a cowshed and a necessary number of other small buildings. They also had permission to cultivate the land for their own use. The crofters were able to buy the lands for themselves after the new crofters' law enacted in 1918.

The crofters of Siira became small farmers early in the 1920s. The village centre moved from Siira to Postila where small farmers started business activity as restaurant owners, merchants and car drivers. The ferry place in Laitila increased the road traffic and contributed the village centre slowly move to southern direction. Due to the building of the railroad in 1930s the village centre kept expanding towards the railway station.

Today you can see the cultural and historical sights of Utajärvi along the Culture Trail, which leads through the village. The Trail starts from the church area which, as shown above, has been of key importance for the development of the village. Along the way visitor learns the history of the village and its impacts on the present day.





1. KOTISEUTUMUSEO, KOSKIVENE JA AITTA, KIRKKOTIE 5

Vanhassa jyvämäkasiinissa toimiva kotiseutumuseo esittelee paikallisis-
sa kotitalouksissa pääasiassa ennen sotia käytettyjä tavanomaisia talon-
poikaisesineitä. Suurin osa museon esineistöstä liittyy maa- ja metsäta-
louteen sekä kodin ruokatalouteen.

Museolla on lisäksi omistuksessaan 1900-luvun alkupuolen mallin
mukaisesti valmistettu koskivene. Tällaisilla veneillä kuljetettiin ihmisiä
Oulujokea pitkin aina vuoteen 1944 saakka. Vene on esillä museon piha-
piirissä. Pihassa seisoo myös vanha aitta, joka on toiminut muun muassa Juorkunan koulun suksiait-
tana. Museota ylläpitää Utajärven Kotiseutuyhdistys ry.

1. MUSEUM OF LOCAL HISTORY AND CULTURE, KIRKKOTIE 5

The Museum of Local History and Culture is located in a former granary. From the museum you can
find devices used in housekeeping, farming and forest work. Most of the items are from the time
before the Second World War.

Near the museum you can also find a rapids boat made according to the early 20th century de-
sign. This kind of boat was used to transport people on the river Oulujoki until the year 1944. There is
also an old storehouse from the old school of Juorkuna in which school kids stored their skis during
the schooldays. The Museum of Local History and Culture is maintained by the organization Utajär-
ven Kotiseutuyhdistys ry.



2. KIRKONSEUTU, KIRKKOTIE 5

Utajärven kirkko on vuonna 1762 valmistunut 320-paikkainen länsi-
tornillinen tukipilarikirkko, yksi Suomen kahdestatoista säilyneestä
tukipilarikirkosta. Vieressä seisova kellotapuli valmistui vuonna 1764.

Lääninarkkitehti Julius Basilier muutti 1800-luvun lopulla kirkon ul-
koasun ajan hengen mukaisesti uusgoottilaiseksi, mutta se palautettiin
alkuperäiseen asuunsa vuoden 1970 entisöinnissä.

Kirkko pitää sisällään paljon vanhaa kalustoa, muun muassa kynttilä-
kruunuja, hopeisen ehtoollismaljan ja öylättilautasen sekä ahmaslaisen
Jaakko Kukkosen valmistaman kirkon kaapin, kaikki 1700-luvun lopulta. Kirkossa on myös kuusirei-
käinen eli kolmen hengen jalkapuu.

Kirkkotarha on toiminut Utajärven seurakunnan ensimmäisenä hautausmaana. Nykyään kirkko-
tarhan sisällä ei ole nähtävissä vanhoja hautoja eikä hautamuistomerkkejä seurakunnan kappalaisen
Emanuel Kolströmin (1804–1852) hautamuistomerkkiä lukuun ottamatta.

Sankarihautausmaa sijaitsee kirkon välittömässä läheisyydessä. Sankarihautojen suunnittelutyön
suoritti oululainen arkkitehti Uki Heikkinen. Muistomerkkin valmisti kiiminkiläinen kuvanveistäjä Os-
kari Jauhiainen. Muistokivi risteineen on vaaleanharmaata graniittia ja sen keskikivessä on syvärelie-
finä sotilashahmo.

Karjalaan jääneiden vainajien muistomerkki paljastettiin syksyllä 1958 Utajärven Karjalaisten toi-
mesta. Muistomerkki sijoitettiin sankaripatsaan viereen. Punagraniittisessa muistomerkissä on kor-
kokuvana vanha mies soittamassa kannelta ja päällä Karjalan vaakuna.

2. THE CHURCH AND SURROUNDINGS, KIRKKOTIE 5

The Church of Utajärvi was completed in the year 1762. It is traditional wooden church made of logs constructed specific style typical to Ostrobothnia. The belfry next to the church was completed in 1764.

The county architect Julius Basilier transformed the exterior of the church into the gothic style in the year 1894. The church regained its original look in restoration in 1970.

There is plenty of 18th century items inside the church, including chandeliers, a communion cup and paten. The church cupboard was constructed by Jaakko Kukkonen from Ahmas. You can also find an old stocks in which even three persons could be punished.

The church yard has served as the first cemetery of the parish. Nowadays there aren't any old graves or memorial stones visible in the church yard except for the memorial stone erected in honor of the parish assistant vicar Emanuel Kolström (1804–1852).

Close to the church there is a Cemetery of War Graves. It was designed by the architect Uki Heikkinen from Oulu, whereas the memorial stone is a work of the sculptor Oskari Jauhiainen from Kiiminki. The memorial stone and its cross are made of light grey granite, and there is a counter-relief depicting a soldier in the stone.

A memorial stone in honor of the soldiers fallen in Karelia was unveiled in autumn 1958. The stone was planned by the association Utajärven Karjalaiset and it's situated next to the granite memorial stone mentioned above. It is made of red granite and shows a relief of an old man playing a kannel with the coat of arms of Karelia above his head.



3. PAPPILA, PAPPILANTIE 1

Utajärven pappilan pihapiirissä on asuttu jo 1600-luvulla. Nykyisen pää-rakennuksen vanhimmat osat ovat vuodelta 1763, osa 1890-luvulta ja nuorimmat 1950-luvulta. Pihapiiri edustaa perinteistä Oulujokivarren rakentamista.

Tila on toiminut Utajärven pappilana kappeliseurakunnan synnyistä saakka. Tulipalo turmeli rakennukset 1785, jonka jälkeen tilalla tehtiin pitkään jatkuvia korjaustöitä. Kun Utajärven seurakunta itsenäistyi Muhoksen seurakunnasta 1886, kunnostettiin rakennukset uutta asemaan-

sa vastaavaksi. Pappilan vanha pirttirakennus tuhoutui tulipalossa vuonna 1945, jonka jälkeen tilan nuorimmat osat rakennettiin. Nykyään tiloja vuokrataan juhla- ja kokoontumiskäyttöön.

3. PARSONAGE, PAPPILANTIE 1

The area of the Parsonage has been inhabited in the 17th century. The oldest parts of the present main building are from the year 1763, some parts from the 1890's, and the newest parts from the 1950's. The building complex is a representative example of the traditional architecture in the Oulujoki river valley.

The estate has served as the parsonage of Utajärvi since the origin of the dependent parish of Utajärvi. First restoration activities took place after the fire damaged the buildings in 1785. When the parish of Utajärvi became independent of the parish of Muhos in 1886, the buildings were renovated suitable for the new status. The old main building of the Parsonage was destroyed in a fire in 1945 and therefore the youngest parts were constructed in the following years. Today the premises can be rented for celebrations and meetings.



4. HYVINVOINTITALO, KIRKKOTIE 32

Utajärven Hyvinvointitalo on yhteisöllinen, kaikenikäisten ihmisten ja erilaisten toimijoiden yhteinen kohtaamispaikka. Talossa toimii kirpputori, ja siellä voi ihailia utajärvisen Eero Kukkosen tauluja paikallisista aiheista. Erilaiset yhdistykset, yksityiset ihmiset ja muut toimijat voivat varata monipuolisia tiloja käyttöönsä.

4. WELLBEING HOUSE, KIRKKOTIE 32

The Wellbeing House of Utajärvi is a meeting place open for people of all age and profession. You can enjoy paintings of the local artist Eero Kukkonen there. There's also a second hand shop in the building. All kind of associations as well as private persons can rent rooms for their own use.



5. UTAJÄRVEN KOULU, LAITILANTIE 8

Arkkitehti Aarne Ervin suunnittelema Utajärven keskikoulu valmistui vuonna 1950. Monia Ervin koulusuunnittelulle tyypillisiä piirteitä voidaan löytää tästä nykyisestä Utajärven koulun vanhasta osasta. Esimerkiksi valoisat käytävät, opettajainhuoneen parveke, isot koulupihalle avautuvat ikkunat sekä luokkahuoneiden alkuperäiset ranskalaiset parvekkeet esittelevät Ervin tyyliä erinomaisesti.

Vuonna 2011 valmistunut uudisosa istuu hyvin koulukokonaisuuteen ja noudattaa samaa valoisaa ja väljää arkkitehtuuria kuin Ervin

koulukin.

Aarne Ervi (1910–1977) oli yksi Suomen sodanjälkeisen modernin arkkitehtuurin kärkkiteijöitä. Hänen uransa ulottui 1930-luvulta aina 1970-luvulle saakka.

5. UTAJÄRVI SCHOOL, LAITILANTIE 8

The Utajärvi Intermediate School was planned by the architect Aarne Ervi and was completed in the year 1950. In the old part you can find many of the details typical for the buildings planned by Aarne Ervi. For instance the light corridors, the balcony, the big windows and the original French doors in the classrooms represent his style.

The school has been extended in the year 2011 but also the new parts of the building follow the light and spacious architecture typical for Ervi.



6. PAIKKAVARAUS JUHLAVUODEN 2015 TAIDETEOKSELLE

6. A RESERVATION FOR UTAJÄRVI 150 YEAR-STATUE



7. KIVIPUISTO, KOULUTIE 5

Kivipuisto tarjoaa yli 50 kookkaan näytelohkareen avulla aikamatkan Suomen kallioperän kehitykseen. Puiston halki kulkeva polku alkaa maapallon synnystä ja päättyy nykyhetkeen. Kivikokoelmasta löytyy muun muassa Suomen ja Euroopan unionin alueen kallioperän vanhin kivi eli 3,5 miljardia vuotta vanha Siuruan gneissi.

Kivipuiston vieressä sijaitsee leipomo, jossa voi nauttia maukkaita leivonnaisia ja alueellisia erikoisuuksia sekä tutustua kivipuistoon virtuaalisesti.

7. GEOLOGICAL TIME TRAIL, KOULUTIE 5

Utajärvi geology trail presents the development of Finnish bedrock with 50 large stone blocks. The oldest rock is also the oldest piece of European Union bedrock, gneiss from the village of Siurua (3,5 billion years old).

Next to the Geology trail is a bakery, where you can enjoy tasty cakes and local specialties and have a virtual tour along the trail.



8. KIRJASTO, ANTTILANTIE 13

Utajärven kirjasto on valmistunut vuonna 1987. Kirjastoautotoiminnan lakattua ja tallin jäätyä tyhjilleen sijoitettiin osaan vanhaa tallia muun muassa kotiseutukokoelma ja näyttelytila Sofian Kammari, jossa on esillä vaihtuvia näyttelyitä. Tila on saanut nimensä Utajärven ensimmäisen lainaston perustajan, Sofia Heikelin mukaan.

Jatkosodassa kadonneen särkijärveläisen sotamies Matti Kinnusen maalliset jäännökset tuotiin kotimaan multiin vuonna 1997. Samalla löytyneet tavarat, mm. taskukello, asetettiin näytteille kirjaston käsikirjastoon.

8. LIBRARY, ANTTILANTIE 13

The Library of Utajärvi was built in the year 1987. Part of the old library bus garage is used to exhibit a collection of historically valuable local items. Temporary exhibitions are held in Sofian Kammari. The exhibition room was named after the founder of the first library in Utajärvi, Sofia Heikel.



9. VETERAANIPATSAS

Veteraanien kunniaksi nimetty pieni Veteraanipuisto ja -kivi sijaitsevat Anttilantien varrella Utajärven kirjastoa vastapäätä, kirkonkylää halkovan Postilanojan varrella. Luonnonkivistä tehty muistomerkki on pystytetty vuonna 1991. Kivessä on teksti: Isänmaatamme puolustaneille, vapaudesta kiittäen.

9. VETERAN MEMORIAL STONE

The Veteraanipuisto Veteran Park and the Veteraanikivi memorial stone were established in honor of the World War veterans. It is located at Anttilantie street opposite the library. The Veteraanikivi was made out of natural stone and established in the year 1991. The epitaph on the stone says "For the defenders of our fatherland, in gratitude for liberty."



10. RAUTATIEASEMA, KAJAANINTIE 2

Vuonna 1927 valmistunut rautatieasema on nimetty maakunnallisesti merkittäväksi kulttuurihistorialliseksi kohteeksi. Alakerrassa sijaitsevat odotushuone sekä henkilökunnan toimisto- ja sosiaalitilat, yläkerrassa oli asuinhuoneistoja. Lipunmyynti lopetettiin vuonna 1998. Nykyään asemarakennusta vuokrataan majoitus- ja juhlaikäyttöön.

Aseman lisäksi pihapiirissä sijaitsevat puinen makasiinirakennus ja vanha punatiilinen rautatien vesitorni. Asemalla pysähtyvät edelleen kaikki Oulu–Iisalmi-reittiä kulkevat henkilöjunat.

10. RAILWAY STATION, KAJAANINTIE 2

The railway station has been listed as a significant cultural-historic object at province level in Northern Ostrobothnia. The station building was completed in the year 1927. There used to be the waiting room, office rooms and staff facilities in the first floor. The second floor was used as apartments. Nowadays Station rooms are rented for events and celebrations.

There are a wooden storehouse and an old railway water tower on the estate next to the railway station. All the passenger trains running along the Oulu-Iisalmi-route stop at the Utajärvi railway station, but the ticket sale on the station ended in 1998.



11. TORI JA TORIMAKASIINI, VANHATIE 48

Utajärven uusi tori valmistui vuonna 2011. Tätä ennen tori sijaitsi Puolangantien toisella puolella. Torimakasiini on rakennettu 1930-luvulla ja se on toiminut Utajärven Osuuskaupan keskusvarastona.

Rakennus on ollut kaupan varastokäytössä aivan viime vuosiin saakka, kunnes syksyllä 2010 se siirrettiin valmisteilla olleelle torille. Torimakasiinirakennus on nimetty maakunnallisesti merkittäväksi kulttuurihistoriallisiksi kohteeksi.

Torimakasiinin alakerrassa toimii kesäisin kahvila ja infopiste. Yläkerta on näyttelykäytössä. Näyttelyssä kerrotaan paikkakunnan luontokohteista, kulttuurista ja historiasta, ja se pitää sisällään vuosittain vaihtuvia osia.

11. MARKET PLACE WITH AN OLD STOREHOUSE, VANHATIE 48

The new Market Place of Utajärvi was completed in the year 2011, substituting the former market place which was located on the other side of the Puolangantie street. The Storehouse was built in the 1930's and used to serve as the main storehouse of the Utajärven Osuuskauppa cooperative shop.

The Storehouse has been appointed a significant cultural-historic object in Northern Ostrobothnia. In summer time there is a Café and a tourist information on the first floor. There are also exhibitions introducing visitor to the nature, culture and history of Utajärvi. Some parts of the exhibitions change yearly.



12. ROOMARIPATSAS

Puolangantien ja Kirkkotien kulmassa sijaitsee kuvanveistäjä Risto Saalastin vuonna 1985 pronssiin valama patsas. Se kuvaa roomaria eli lossimiestä, joka kuljetti ihmisiä, hevosia, karjaa ja autoja Oulujoen ylitse Utajärvellä ennen sillan rakentamista.

12. ROOMARIPATSAS STATUE

The Roomaripatsas bronze statue at the corner of the streets Puolangantie and Kirkkotie was made by the sculptor Risto Saalasti in the year 1985. The statue pictures a "roomari", a ferryman who transported people, horses, livestock and cars across the river Oulujoki until a bridge was built in 1949.



13. KUTUKUKKULA

Kutukukkula on hieno näköalapaikka Utajärven maisemien ihailuun. Kukkula sijaitsee penkkatien varressa keskustan läheisyydessä. Korkean penkan päällä kulkeva tie on rakennettu Oulujoen valjastamisen yhteydessä joesta ruopatusmaamassasta.

13. KUTUKUKKULA HILL

The Kutukukkula Hill is a nice spot for admiring the landscape of Utajärvi. The hill is situated next to the road following the channel embankment, not far away from the town centre. The road was built using the soil and stone debris that were dredged from the river bottom while powerhouses were built in 1950's.



Kivipuisto | The Geological Time Trail



Tervavene torialueen kiveyksessä | A tar boat pictured in a stone paving of the marketplace.



Roomaripatsas | Roomaripatsas statue.



www.utajarvi.fi



Vipuvoimaa
EU:lta
2007-2013